

שבת הגדול תש"ע

This week's Shiur is dedicated in memory of
Rabbi J. Gershon Neumann ז"ל

לע"נ אבי מורי הרב קלמן גרשון בן בנימין הכהן ושרה ניומאן ז"ל
In commemoration of his Yahretzeit on Shabbat HaGadol
by Chavee and Shalom Neumann Hirschman, his children and grandchildren

משנה מסכת פסחים פרק י'

משנה א / ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי :

משנה ב / מזוגו לו כוס ראשון בית שמאי אומרים מברך על היום ואח"כ מברך על היין ובית הלל אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על היום :

משנה ג / הביאו לפנינו מטבל בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת הביאו לפנינו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין אף על פי שאין חרוסת מצוה רבי אליעזר בר צדוק אומר מצוה ובמקדש היו מביאים לפנינו גופו של פסח :

משנה ד / מזוגו לו כוס שני וכאן הבן שואל אביו ואם אין דעת בבן אביו מלמדו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל הלילה הזה כולו צלי שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים ולפי דעתו של בן אביו מלמדו מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה :

דברים פרק כו פסוק ה

וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנַי יְקִיָּק אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבִד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיִּגְדַּר שָׁם בְּמַתִּי מֵעֵט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גְדוֹל עֲצוּם וְרָב :

רש"י

וְעִנִּיתָ - לשון הרמת קול : **אֲרָמִי אֲבִד אָבִי** - מזכיר חסדי המקום ארמי אובד אבי, לבן בקש לעקור את הכל, כשרדף אחר יעקב. ובשביל שחשב לעשות, חשב לו המקום כאלו עשה, שאומות העולם חושב להם הקב"ה מחשבה [רעה] כמעשה : **וַיֵּרֶד מִצְרַיִם** - ועוד אחרים באו עלינו לכלותנו, שאחרי זאת ירד יעקב למצרים : **בְּמַתִּי מֵעֵט** - בשבעים נפש :

אונקלוס

ותתיב ותימר קדם יי אלהך לבן ארמאה בעא לאבדא [לאובדא] ית אבא ונחת למצרים ודר תמן בעם זעיר והוה תמן לעם רב תקיף וסגי :

רשב"ם

אֲרָמִי אֲבִד אָבִי - אבי אברהם ארמי היה, אובד וגולה מארץ ארם. כדכתי' לך לך מארצך, וכדכתי' ויהי כאשר התעו אותי אלהים מבית אבי. לשון אובד ותועה אחד הם באדם הגולה כדכתי' תעיתי כשה אובד בקש עבדך, צאן אובדות היו עמי רועיהם התעו. כלומר מארץ נכריה באו אבותינו לארץ הזאת ונתנה הקב"ה לנו : **וְעִנִּיתָ הִנֵּה הַבְּאֵתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתְּ לִי** - כי לא על ידי עשתה זאת כי אם בחסדך זכיתי בה. וכסדר הזה הוכיח יהושע לישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח [וגוי], עד שהבאתים משם ונתתי להם ארץ כנען :

אבן עזרא

וְעִנִּיתָ - יתכן, שישאלו הכהנים לאמר, 'ימה זה שהבאתי? על כן : **וְעִנִּיתָ**. או כדמות תחלה, וכן ויען איוב הראשון (איוב ג, ב). **אֲבִד אָבִי** - מלת אובד מהפעלים שאינם יוצאים, ואילו היה ארמי על לבן, היה הכתוב אומר מאביד או מאבד. ועוד, מה טעם לאמר 'לבן בקש להאביד אבי', **וַיֵּרֶד מִצְרַיִם**? ולבן לא סבב לרדת אל מצרים. והקרוי, שארמי הוא יעקב. כאילו אמר הכתוב : כאשר היה אבי בארם, היה אובד, והטעם - עני בלא ממון. וכן תנו שכר לאובד (משלי לא, ו). והעד : ישתה וישכח רישו (שם שם, ז). והנה הוא **אֲרָמִי אֲבִד אָבִי**, והטעם, כי לא ירשתי הארץ מאבי כי עני היה כאשר בא אל ארם. גם גר היה במצרים, והוא היה **בְּמַתִּי מֵעֵט**, ואחר כך שב לגוי גדול, ואתה ה' הוצאתנו מעבדות ותתן לנו ארץ טובה. ואל יטעון טוען, איך יקרא ארמי? והנה כמוהו יתרא הישמעאלי (דה"א ב, יז) והוא ישראלי, כי כן כתוב. **בְּמַתִּי** - סמוך, כי לא נמצא לשון יחיד, ו'מתים' - לשון רבים. ורבי יונה דקדק אותה כולה באר היטב בערך 'מתה' :

- ספר ליקוטי הלכות - הלכות ביצים הלכה ה
 [יג] וְזֶה שֶׁנֶּסְמָךְ אֲסוּר בְּשֵׁר בְּחֵלֶב לְמִצְוֹת
 בְּפוּרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, "רֵאשִׁית בְּפוּרֵי אֲדָמָתְךָ
 תָּבִיא בֵּית ה' אֶלְקִיךָ לֹא תִבְשֵׁל גְּדֵי בְּחֵלֶב
 אֲמוֹ", כִּי בְּפוּרִים הֵם בְּחִינַת הַתְּחַדְּשׁוּת,
 5 שְׂצָרִיכִין לְהִבְיָא הַפְּרִי הַמִּתְבַּכֶּרֶת וּמִתְחַדְּשֵׁת
 בְּכָל שָׁנָה, לְהִבְיָאָה מִיַּד לְבֵית ה' וְלַהּוֹדוֹת עֲלֵיו
 לְה' וְלִסְפֹּר עֲלָיו אֶת כָּל הַצְּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עַל
 יִשְׂרָאֵל מִתְחַלְתֶּם, וּבְחִסְדּוֹ וּנְפִלְאוֹתָיו הַנוֹרָאִים
 הַצֵּלָנוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּפוּרִים, "וַעֲנִיתִי
 10 וְאָמַרְתִּי אֲרַמִּי אֲבָד אֲבִי וַיְרַד מִצְרַיִם וַיִּגְרֶם שָׁם
 בַּמַּתִּי מַעַט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גְּדוֹל עֲצוּם וְרַב וַיִּרְעוּ
 וְכוּ". כִּי עֵקֶר חַיּוּב בְּפוּרִים מְרַמֵּז עַל
 הַתְּחַדְּשׁוּת, שְׂצָרִיכִין לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל פֶּעַם
 וְלְהִתְחַלֵּל בְּכָל פֶּעַם מִחֻדָּשׁ וְאֵל יְבַהֲלֵהוּ
 15 רַעֲיוֹנִים עַל כָּל הַהִרְפָּתָקָאוֹת וְהַמְנִיעוֹת
 וְהַתְּגַבְרוֹת הַיֵּצֵר הָרַע וְכוּ'. וְכָל מַה שֶׁעוֹבֵר
 עָלָיו, כִּי יִזְכֹּר חֲסִדֵי ה' וּנְפִלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה
 עִמּוֹ בְּכָל־לַיּוֹת וּבִפְרָטִיּוֹת מִמִּצְרַיִם וְעַד הַנֵּה.
 וְגַם מִקֻּדְם שִׁירְדוּ לְמִצְרַיִם בַּעַת שְׂכַדְף לָבוֹן
 20 הָאֲרַמִּי אֶת יַעֲקֹב, וְכָל מַה שֶׁעָבַר בֵּין יַעֲקֹב וּלְבוֹן
 בַּעַת שֶׁעָבַד אֶצְלוֹ וּלְבוֹן רָמָה אוֹתוֹ עֲשֵׂרֶת מוֹנִים
 וְלֹא נָתַן אֶלְקִים לְהִרְעֵ עַמּוֹדוֹ וְכוּ'. וְלֹא דִי שֶׁלֹּא
 עָלְתָה בְּדוֹ לְאָבִדוֹ, חֵס וְשְׁלוֹם, כְּרָצוֹנוֹ הָרַע, אֲף
 גַּם הוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּנוֹתָיו רַחֵל וְלֵאָה שֶׁעַל יָדָם
 25 נִבְּנָה הָעוֹלָם וְהַעֲמִיד מִטְּהָ שֶׁלָּמָּה מֵהֵם, שֶׁהֵם
 הַשְּׁבָטִים הַקְּדוּשִׁים, שֶׁעַל יָדָם עֵקֶר הַתְּגַלּוֹת
 הַאֲלֻקוֹת בְּעוֹלָם, כִּי לֹא הָיָה בָּהֶם שׁוֹם פְּסוּל,
 וְכֵלָם עָנוּ וְאָמְרוּ בְּשַׁעַת הַסְּתַלְקוֹת יַעֲקֹב, "שִׁמְעַ
 יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵינוּ ה' אֶחָד וְכוּ". וְכָל מַה שֶׁעָבַר
 30 עַל יִשְׂרָאֵל מֵאִזְ וְעַד הַנֵּה אֵין כָּל פֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר
 וְכוּ'. וְכֹן בְּפְרָטִיּוֹת עוֹבְרִים כָּל אֵלוֹ הַבְּחִינוֹת עַל
 כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי כָּל אֶחָד עוֹמְדִים עֲלָיו
 בְּחִינַת לָבוֹן וְעֵשׂוֹ וּמִצְרַיִם וְאַרְבַּע מַלְכֵיּוֹת
 וְחִילוֹתֵיהֶם, וְכֵלָם עוֹמְדִים עַל יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר
 35 וְדוֹר בְּכָל־לַיּוֹת וְכֹן בְּפְרָטִיּוֹת עוֹמְדִים כֵּלָם עַל כָּל
 אֶחָד וְאֶחָד לְכַלּוֹתוֹ, חֵס וְשְׁלוֹם, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם, דְּהֵינּוּ כָּל הַרְדִּיפּוֹת
 וְהַחֲסָתוֹת וְהַהִתְגַּרְוֹת שֶׁהֵיֵצֵר הָרַע וְחִילוֹתָיו
 מִתְגַּרֵּם בְּכָל אֲדָם בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת. שֶׁהַכֹּל
 40 נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַקְּלָפוֹת הַנִּיֵּל, לָבוֹן וְעֵשׂוֹ וְכוּ', כִּי
 גַּם לָבוֹן וְעֵשׂוֹ וּמִצְרַיִם, כָּל הַתְּגַרְוֹתָם בְּיִשְׂרָאֵל
 הָיָה רַק שֶׁהִתְלַבֵּשׁ הַבַּעַל דָּבָר בָּהֶם לְהִתְגַּרְוֹת
 בְּיִשְׂרָאֵל עַל שֶׁהֵם הוֹלְכִים בְּדַרְךְ ה' שֶׁמִּסֵּר לָהֶם
 אֲבָרְהָם אֲבִינוּ, וְחִזְקִים בְּאֲמוּנַת הַבוֹרָא הַיְיָחִיד
 45 הַמְּשַׁגֵּיחַ וּמוֹשֵׁל בְּכָל וְכוּ':
 וְכֹן בְּכָל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים שׁוֹנְאִים בְּגִשְׁמִיּוֹת
 וְרוּחָנִיּוֹת לְמַנַּע וּלְבַטֵּל מִמְּלֶאכֶת שְׁמַיִם וְכוּ'.
 וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹזְרֵנוּ בְּכָל פֶּעַם, כְּמוֹ שֶׁאֲנוּ
 אוֹמְרִים שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, עַל נֶסִיד שֶׁבָּקַל
 50 יוֹם עִמּוֹנוֹ וְעַל נְפִלְאוֹתָיִךְ שֶׁבָּקַל עֵת עָרַב וּבִקֵּר
 וַיִּצְהַרְיָם הַטוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְכוּ'. וְאֵין שׁוֹם
 עֲצָה לְהַנְצִיל מִכָּל זֶה, כִּי אִם אֲמוּנָה שְׁלֵמָה בְּה'
 יִתְבַּרְךָ, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַתְּחַדְּשׁוּת, בְּחִינַת
 חֻדָּשִׁים לְבַקְרִים רַבָּה אֲמוּנָתְךָ, הֵינּוּ שִׂידַע
 55 הָאֲדָם הָאֲמַת לְאֲמַתוֹ שְׂאִינוּ יוֹדַע כָּל־כָּל, כָּל־כָּל
- לא. רק יתחזק עצמו באמונה הקדושה שקבלנו
 מאבותינו הקדושים, ואל יבלבל אותו שום
 דבר שפעולם, כי אין אנו יודעים כלל, רק כפי
 שהורו אותנו רבותינו זכרונם לברכה, הם
 60 אמרו והם אמרו, הם אמרו שצריכין לשבר כל
 התאוות שפעולם לא מבעיא עברה כל שהיא,
 בנדאי צריכין לברח ממנה יותר מבורח מן
 האש, אלא אפלו תאנה בעלמא ושום תנועה
 שאינה ברצון הבורא יתברך, צריכין לברח
 65 ולהתרחק ממנה בתכלית הרחוק, כי הוא פוגם
 מאד בנפש הישראלי ובכל העולמות אלפי
 אלפים ורבי רבבות התלויים בו. והם אמרו
 שאפלו אם עבר האדם מה שעבר, אפלו אם
 עבר על כל התורה כלה אלפים פעמים, רחמנא
 70 לצלן, אף על פי כן אין שום זאוש בעולם כלל
 וצריך להתחיל בכל פעם מחדש, כי ה' יתברך
 מקבל תענוג ושעשועים מהגרוע שבגרועים,
 אדרבא, זהו עקר גדלתו יתברך כשהרחוקים
 מאד מאד ממנו, מודים בו יתברך ומתחזקים
 75 באמונה ומודים ומשבחים אותו יתברך וכו'.
 (כמבאר כל זה בדברי רבותינו זכרונם לברכה,
 כמה פעמים). על כן צריכין להתחדש בכל
 פעם בבחינת בפורים, שהם בחינת התחדשות
 כפי"ל. וזה שכתוב בראשית וכו' ודרשו
 80 רבותינו זכרונם לברכה, בשביל בפורים
 שנקראים "ראשית", ברא העולם, כי עקר
 בריאת העולם היה בשביל בחינה זו, בחינת
 התחדשות, שהיא בחינת בפורים, בחינת
 ראשית, בחינת בראשית ברא אלוקים וכו',
 85 שבשביל ראשית ברא אלוקים את השמים וכו',
 שעקר בריאת שמים וארץ היה בשביל ראשית,
 דהינו שיתחיל האדם בכל פעם מראשית כאלו
 היום הוא ראשית התחלתו כפי"ל, כי זה עקר
 תקון העולמות, כי גם ה' יתברך מחדש אותם
 90 בכל יום מחדש, כמו שנאמר, "ובטובו מחדש
 בכל עת תמיד מעשה בראשית", וכמו
 שאומרים בכל יום, עושה חדשות וכו'. ועל כן
 נסמך תכף בפרשת ויהי כי תבא אחר מצות
 ודוי בפורים ומעשר, "היום הזה ה' אלקיך
 95 מצונן לעשות" וכתוב שם, "היום הזה נהיית
 לעם וגו'. אשר אנכי מצונן היום". ופרש רש"י
 שם, בכל יום יהיה דומה בעיניך כאלו היום
 נכנסת עמו בברית וכו'. הינו כפי"ל, כי זה עקר
 בחינת בפורים, בחינת התחדשות בכל יום
 100 כאלו היום נכנס בברית ומתחיל להרגיל עצמו
 לכנס בקדשת ישראל. ועל כן נסמך אסור
 בשור בחלב למצות בפורים, כי עקר אסור בשור
 בחלב הוא שלא יפל לזקנה דסטרוא אחרא,
 שמשם כל הבלבולים, שכל זה נמשך מבחינת
 105 חלב אם כשמתערב עם הבשר כפי"ל. ועל כן
 נסמך למצות בפורים, כי כל זה הוא בחינת
 מצות בפורים, שהוא ההפך מהזקנה דסטרוא
 אחרא, כי בפורים הוא בחינת ראשית, בחינת
 התחדשות בכל יום וכו' כפי"ל: